

Farg'ona tinchlik forumi: barcha davrlarda dolzarb bo'lgan hamjihatlik an'anasi

Farg'ona, 16-oktyabr

Farg'ona, 16-oktyabr - 15-oktyabr kuni Farg'ona shahrida birinchi xalqaro tinchlik forumi o'z ishini boshladi. Tinchlikni saqlash sohasi mutaxassislari va yetakchi diplomatlar etnik xilma-xillikka ega bo'lgan Farg'ona vodiysi mintaqasida tinchlikni mustahkamlashda asosiy omil bo'lgan Markaziy Osiyodagi hamjihatlikning azaliy an'anasiga yuksak baho berishdi.

17 million atrofida aholi yashayotgan O'zbekiston, Qirg'iziston va Tojikiston hududlaridagi bu keng mintaqqa, o'n yillar davomidagi keskinliklardan keyin, tinchlik o'rnatishning muvaffaqiyatli namunasiga aylandi. Bu yerdagi tinchlik va barqarorlikning qayta tiklanishiga Markaziy Osiyodagi uch davlat rahbarlarining qat'iy siyosiy irodasi sabab bo'ldi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Strategik va mintaqalararo tadqiqotlar instituti direktori Eldor Aripov joriy yil mart oyida Xo'jand shahrida Abadiy do'stlik to'g'risidagi deklaratsiya va Davlat chegaralarining tutashgan nuqtasi to'g'risidagi shartnomaning imzolanishi qadimiy tinch-totuv yashash an'anasini qayta tiklash yo'lidagi muhim qadam bo'lganini ta'kidladi.

U Prezident Shavkat Mirziyoyevning BMT Bosh Assambleyasining yubiley 80-sessiyasida aytgan so'zlarini esladi: "Markaziy Osiyoda yopiq chegaralar, hal etilmagan nizo va mojarolar davri o'tmishda qoldi. Bugun Yangi Markaziy Osiyoni shakllantirish jarayoni boshlandi."

"O'nlab yillar davomida Farg'ona vodiysi murakkab ziddiyatlar hududi sifatida qabul qilindi. Bugun esa u yaxshi qo'shnichilik, ochiqlik va birgalikda bunyodkorlik orqali ishonchsizlikning tarixiy merosini qanday yengib o'tish mumkinligi bo'yicha namunaga aylanmoqda," - dedi Eldor Aripov.

"Shuni unutmaslik kerakki, qadim zamonlardan vodiy karvonlar, g'oyalar, tillar va madaniyatlarning ochiq chorrahasi bo'lib kelgan. Bu yerda asrlar davomida turli xalqlar yonma-yon yashab kelishgan va farqli jihatlariga qaramay, ular bir yer, bir suv, bir quyoshni baham ko'rib, tinch-totuv yashashgan. Aynan shu o'zaro tushunishning tarixiy merosi ularga doimo muvozanatga erishishga yordam bergan," - dedi Aripov kirish so'zida.

"Farg'ona shunchaki vodiy emas. Bu Markaziy Osiyoning ko'zgu sidir. Agar bu yerda tinchlik bo'lsa, u butun mintaqada akslanadi," - deya qo'shimcha qildi u.

Forum SMTI tomonidan Progressiv islohotlar markazi, Yevropada xavfsizlik va hamkorlik tashkiloti (YeXHT) va Tinchlik o'rnatish xabi bilan hamkorlikda tashkil etildi.

"Farg'ona vodiysi: tinchlik va taraqqiyot yo'lida birdamlik" mavzusidagi tadbir Qirg'iziston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Strategik tashabbuslar milliy instituti, Tojikiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Strategik tadqiqotlar markazi, Tojikiston Respublikasi Milliy fanlar akademiyasining Osiyo va Yevropa mamlakatlari muammolarini o'rganish instituti bilan hamkorlikda o'tkazilmoqda.

Forum asosiy xalqaro tashkilotlar, jumladan, Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT), Shanxay hamkorlik tashkiloti (SHHT), Osiyoda hamkorlik va ishonch choralari bo'yicha kengash (OHICHK), Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (MDH) va Yevropa Ittifoqi (YI) tomonidan qo'llab-quvvatlandi. Tadbirda dunyoning turli mamlakatlaridan 300 ga yaqin tinchlikparvar va mojarolarni hal qilish bo'yicha ekspertlar ishtirok etdi.

Farg'ona viloyati hokimi Xayrullo Bozarov so'nggi to'qqiz yil ichida O'zbekiston, Tojikiston va

Qirg'iziston o'rtasidagi hamkorlik misli ko'rilmagan yuqori darajaga ko'tarilganini ta'kidladi. Transport aloqalarini tiklash, chegaralarni ochish va davlatlararo muloqotni faollashtirishda sezilarli yutuqlarga erishildi. Uning so'zlariga ko'ra, Farg'ona vodiysida to'plangan mintaqaviy hamkorlikning muvaffaqiyatli tajribasi Markaziy Osiyoning boshqa qismlarida ham mamlakatlar o'rtasidagi konstruktiv munosabatlarni rivojlantirish uchun namuna bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Tojikistonning So'g'd viloyati raisi Rajabboy Ahmadzoda Farg'ona vodiysi shunchaki geografik makon emas, balki mintaqa xalqlarini birlashtirgan boy ma'naviy va madaniy merosga ega hudud ekanligini ta'kidladi. Uning qayd etishicha, O'zbekiston, Tojikiston va Qirg'izistonni nafaqat umumiy chegaralar, balki ko'p asrlik tarixiy va qardoshlik rishtalari bog'lab turadi. R.Ahmadzodaning fikricha, mintaqa davlatlarining vazifasi Farg'ona vodiysini barqarorlik, yaxshi qo'shnichilik va umumiy kelajak makoniga aylantirishdir.

Qirg'iziston Prezidentining Botken viloyatidagi vakolatli vakili Aybek Shamenov xavfsizlik, suv resurslari, savdo, ekologiya va madaniyat bilan bog'liq asosiy masalalarni hal qilishda birgalikda yondashish zarurligiga e'tibor qaratdi. U faqat muloqot, sheriklik va doimiy o'zaro anglashuv orqali mintaqada tinchlik o'rnatish va mustahkamlash mumkinligini ta'kidladi.

Forum ochilishida BMTning Markaziy Osiyo uchun preventiv diplomatiya bo'yicha mintaqaviy markazi rahbari Kaxa Imnadze, Yevropa Ittifoqining Markaziy Osiyo bo'yicha maxsus vakili Eduards Stiprays, YeXHT Nizolarning oldini olish markazi direktori Keyt Firon, OHICHK bosh kotibi Qayrat Saribay, SHHT bosh kotibi o'rinbosari Xan Soxayl tabrik so'zlari bilan chiqish qildilar.

Ishtirokchilar orasida tinchlik o'rnatish sohasidagi nufuzli xalqaro tuzilmalar ham bor. Germaniyaning Bergxof fondi, M.Axtisaari nomidagi Finlyandiya tinchlik fondi, Shveysariyaning PisNexus fondi, Stokgolm tinchlik muammolarini o'rganish xalqaro instituti (SIPRI) forumda ishtirok etdilar. Unda iqtisodiy imkoniyatlardan tortib, iqlim inqirozi bilan bog'liq kuchayib borayotgan xatarlar sharoitida ayollar va yoshlarning huquq va imkoniyatlarini kengaytirishgacha bo'lgan keng doiradagi masalalar muhokama qilindi.

Farg'ona vodiysi – mashhur o'zbek ipak va ipakli matolari, jumladan, ikat ishlab chiqariladigan markaz bo'lib, asosan qishloq xo'jaligiga ixtisoslashgan mintaqadir. Shu bilan birga, bu hudud O'zbekistonning madaniy boyliklarini saqlovchi muhim maskan hisoblanadi. Bu Markaziy Osiyodagi eng serhosil hududlardan biri bo'lib, u yerda bug'doy va mevalarning yuqori hosili olinadi.

16-oktabr kuni, forumning ikkinchi kunida, vodiy xalqlari o'rtasidagi do'stlik va o'zaro tushunishni ifodalovchi (Birdamlik kuni) "Intimlik kuni" ("Yagona birlik kuni") ilk bor nishonlanadi.